

Interview

Peking +20: streven naar vrouwenrechten blijft brandend actueel

TvMR sprak met Magda De Meyer

Dominique De Meyst*

In 1995 vond in Peking de Vierde Wereldvrouwenconferentie van de Verenigde Naties plaats. Het resultaat: het Peking Actieplatform — twaalf punten voor de verbetering van de positie van de vrouw. Twintig jaar later spreekt TvMR met Magda De Meyer, voorzitter van de Nederlandstalige Vrouwenraad, die naar New York afzakte voor de 59ste *Commission on the Status of Women* (hierna CSW 59), waar een stand van zaken van de Peking-verklaring aan bod kwam. Een gesprek over vrouwenrechten, feminisme en al het werk dat nog aan de winkel is.

Vrouwenbescherming op VN-niveau

De VN vrouwenrechtenbescherming bestaat uit diverse facetten. "Er is het belangrijke VN Vrouwenverdrag van 1979 (*Convention to Eliminate All Forms of Discrimination Against Women*, afgekort CEDAW). Daarnaast waren en zijn er ook de Wereldvrouwenconferenties, waaronder de vierde in Peking. We mogen evenmin de diverse agentschappen binnen de VN vergeten die zich inzetten voor vrouwen wereldwijd, zoals *UN Women*. De *Commission on the Status of Women* is dan weer het globale intergouvernementele orgaan dat zich uitsluitend toelegt op de promotie van gendergelijkheid en de emancipatie van de vrouw."

De Meyer maakte deel uit van de officiële Belgische delegatie naar de CSW 59. "Naast de twee vrouwenraden zaten in onze delegatie ook de betrokken ministers (waaronder federaal staatssecretaris voor onder andere Gelijke Kansen Elke Sleurs), de drie regionale ministers en vertegenwoordigers van nog een aantal andere ngo's."

Vrouwenraad, sinds 1905

De Nederlandstalige Vrouwenraad ontstond oorspronkelijk uit de in 1905 door Marie Popelin (België's eerste juriste) opgerichte Belgische Nationale Vrouwenraad. In 2012 werd Magda De Meyer voorzitter. De Vrouwenraad deelt haar werkruimte met zijn Franstalige tegenhanger (waarvan MR-politica Viviane Teitelbaum voorzitter is) in de gebouwen van vzw Amazone in Brussel. "Wij werken heel nauw samen, want vrouwenrechten houden niet op aan de taalgrens."

De Vrouwenraad, wat is dat eigenlijk? "De Vrouwenraad is een overkoepeling van een veertigtal Belgische en Nederlandstalige vrouwenorganisaties van allerlei rangen, standen, kleuren en strekkingen, van bijvoorbeeld mutualiteiten en politieke partijen. We zoeken naar gezamenlijke standpunten bij die vrouwenorganisaties over belangrijke thema's in de vrouwenemancipatie, om daarmee het beleid te beïnvloeden. Evengoed screenen we maatregelen op internationaal, Europees en nationaal vlak en informeren we onze leden daarover. We zijn een schakel, een breed overleg-, lobby- en informatieorgaan. Ik, als voorzitter, stippel de rode lijnen uit en coördineer het geheel."

Zo'n VN-top bestaat uit twee 'cirkels'. In de officiële zittingen leggen de landen officieel hun ei, maar het is in de tweede cirkel, bestaande uit zogenaamde *side events* georganiseerd door de VN en de ngo's zelf dat deze laatste, en dus de Vrouwenraad, het best tieren. "Zo organiseerde de Brusselse minister Bianca Debaets een *side event* over *ICT & Women*. De Waalse minister kon je dan weer vinden op een event over seksisme in schoolboeken. Alleen al de ngo's organiseerden in totaal een honderdtal *side events* over de meest diverse onderwerpen (prostitutie, geweld, kindhuwelijken...)." De Meyer trok evenwel naar New York met welomlijnde ambities. "Als Vrouwenraad wilden we op CSW 59 contacten leggen, zoeken naar een gemeenschappelijke basis met andere ngo's en kijken hoe we kunnen samenwerken. De ngo *side events* waren daarbij van onschatbare waarde — het zijn de meest leerrijke, dynamische en combattieve events van de hele top. Het eisenpakket voor de volgende keer groeit daár."

* Dominique De Meyst is werkzaam als advocate bij Simont Braun aan de balie van Brussel.

Interview

CSW 59: een flauw rapport

In haar resultaat toonde CSW 59 zich minder combattief. "De bedroevende statistieken komen telkens terug. Er zijn wereldwijd nog steeds slechts 20% vrouwelijke wetgevers; de loonkloof bedraagt wereldwijd tussen de 10 en 30%; één op drie vrouwen wordt tijdens haar leven het slachtoffer van fysiek of seksueel geweld... Op CSW 59 kwamen drie thema's vaak terug: (i) seksisme in de media, waar men de toestand erger achtte dan tien jaar geleden; (ii) de plaats van onbetaalde arbeid en zorg in onze economie, met daaraan gelinkt de theorieën over 'feministische economie'; en (iii) een luik over geweld en prostitutie."

Hoe economie feministisch kan zijn, wil ik graag weten. "Wel, men stelt de economie vaak voor als een vaststaande natuurwet, waarbij men soms vergeet dat het evenzeer een maatschappelijke keuze is. Wie zegt keuze, zegt dat verbetering mogelijk is. Feministische economen stellen resoluut dat het marktdenken is doorgedrongen in aspecten van onze maatschappij waar dat denken niet zou mogen domineren. Het klopt volgens hen niet dat iets pas waarde heeft als het kan worden uitgedrukt in termen van winst en rendement. Zij ijveren voor een economie waarin niet slechts de winstbelangen maar bovenal ethische waarden centraal staan — een soort *love economy*. Als je weet dat vrouwen in de maatschappij het gros van de zorgtaken op zich nemen, waaraan geen 'economische' waarde hangt, begrijp je meteen waarom men deze strekking in de economie feministisch noemt. Zorg moet zichtbaar, bespreekbaar en gevaloriseerd worden in de maatschappij." Het scheppen van een economie waarin vrouwen een betere plaats krijgen is niet voor niets de zesde doelstelling van het Peking Actieplatform.

Parallel met dat Actieplatform zijn er de VN Millenniumdoelstellingen (MDG's), een engagement dat dit jaar ten einde loopt. De vraag stelt zich in hoeverre al die doelstellingen ondertussen zijn bereikt. "Wegens de grote inhoudelijke overlap behandelden we al deze doelstellingen op CSW 59 als één groot pakket. Uit de Millenniumdoelstellingen is men ondertussen opvolgers aan het boetsen, de zogenaamde Duurzame Ontwikkelingsdoelen voor 2030 (SDG's). Idealerweise krijgen we de verworvenheden van Peking vertaald in die SDG's. Zo is er een sterke beweging om een zelfstandige SDG te maken rond vrouwenemancipatie."

Ik werp tegen dat gendergelijkheid promoten nu reeds de derde MDG is, en dus reeds zelfstandig. "Dat klopt, maar met het 'vervallen' van de MDG's gingen stemmen op om de genderkwestie af te schaffen als aparte doelstelling en te integreren in elke SDG — een techniek die men 'gender mainstreaming' noemt: het toetsen van diverse beleidsopties aan de gevolgen ervan op vlak van gender. Uiteraard moet men *gender mainstreaming* toepassen, maar we moeten daarenboven een apart doel behouden, opdat we gendergelijkheid zeker niet uit het oog zouden verliezen. De statistieken bevestigen de noodzaak."

Vernieuwd geloof in het belang van ngo's

Dat de toestand erger is dan tien jaar geleden, is ook de reden waarom CSW 59 is uitgedraaid op een weinigzeggende resolutie¹. "De ngo's waren zeer ongelukkig dit jaar. De wereldwijde achteruitgang van het respect voor de vrouwenrechten was er haast tastbaar. Het is moeilijk om de vinger te leggen op wat nu precies de oorzaak is. We merken een aantal eigenaardige coalities, vaak gesteund op religieus fanatisme, zoals de coalitie van Islamitische Staat met Vaticaanstad, die mekaar gevonden hebben in het inperken van seksuele en reproductieve rechten voor vrouwen. Er is ook de economische crisis, die landen ertoe noopt te besparen, vaak in het nadeel van vrouwen. Zelfs binnen Europa zijn er een aantal landen die opnieuw de vlag van het absolute conservatisme trekken, zoals het Hongarije van Orban. Fanatisme en financiële problemen zijn een gevaarlijke cocktail voor de vrouwenrechten."

"Er heerst binnen de ngo's een grote alertheid voor die terugslag en dat heeft zich vertaald in de organisatie van de CSW. Men durfde het dit jaar niet aan om een serieuze resolutie te stemmen, omdat men bang was dat de finale tekst de tijdsgeest zou vatten en we er dus op achteruit zouden gaan ten opzichte van twintig jaar geleden. Uiteindelijk schoot er een zeer algemene politieke beginselverklaring over waarin de doelstellingen zijn herbevestigd en iedereen belooft om zijn best te doen. Ik vertrouw op de inschatting van *UN Women* dat dit de minst slechte optie was."

Dat het voor ngo's zonder stemrecht en met slechts een raadgevende stem niet eenvoudig is om een stempel te drukken op een VN-top, spreekt voor zich. "Gewoon luid je stem laten horen, maakt nochtans al een verschil. De VN heeft veel belangstelling voor wat er gebeurt in het hart van de ngo's, want ze beseffen dat daar de nieuwigheden groeien. Waar staten falen, proberen ngo's het gat terug dicht te rijden."

De wil van de VN om de ngo's te versterken in hun rol, vinden we ook terug in een van de outcome-documenten van CSW 59, al moeten we dit volgens De Meyer enigszins nuanceren. "De verwezenlijking van doelstellingen op het vlak van gendergelijkheid zal steeds een samenspel van staten en ngo's blijven — ze kunnen niet zonder mekaar. Het is alleszins de bedoeling van CSW, *UN Women* en andere vrouwgerichte VN-agentschappen om de ngo's het voortouw te laten nemen. Daarom is het nog niet voor heel de VN effectief de grootste prioriteit. Als puntje bij paaltje komt, kunnen spelers die wel stemrecht hebben nog altijd maatregelen wegstemmen."

¹ Economic and Social Council, Political declaration on the occasion of the twentieth anniversary of the Fourth World Conference on Women, E/CN.6/2015/L.1*.

Interview

En in België?

De contacten en ideeën vanop zo'n internationale top vormen een vruchtbare voedingsbodem voor initiatieven in eigen land. Naast de inspiratie uit CSW 59 wendt de Vrouwenraad ook het recentste rapport over CEDAW aan om het beleid van de overheid te sturen, als een octopus met tentakels in diverse kabinetten. "Elk land dat lid is van CEDAW moet vierjaarlijks rapporteren. Ngo's zoals de Vrouwenraad mogen een schaduwrapport indienen. Er volgen officiële aanbevelingen voor elke lidstaat over hun uitvoering van het verdrag. De overlap tussen ons schaduwrapport en de aanbevelingen voor België was opmerkelijk. Uit het rapport blijkt, weinig verbaasd, dat er in België nog heel veel werk aan de winkel is²."

Los van aanbevelingen na CSW 59 en het CEDAW-rapport zit de Vrouwenraad hoegenaamd niet stil. "We promoten het combinatiemodel, dat streeft naar een goed evenwicht tussen betaalde arbeid en zorgarbeid. Ook in het pensioendossier hebben we ons deze legislatuur vastgebeten. Over het algemeen liggen pensioenen voor vrouwen lager. Vrouwen werken heel vaak deeltijds, precies om die zorgtaken op zich te nemen die in onze maatschappij zo oneerlijk verdeeld zijn tussen mannen en vrouwen. Nu de regering met terugwerkende kracht wil ingrijpen in de gelijkgestelde periodes, de pensioenleeftijd verhoogt en het vervroegd pensioen wil afschaffen tenzij je 42 gewerkte jaren kan aantonen, vallen vrouwen, die gemiddeld 35 jaar werken, als groep uit de boot. Vervroegd pensioen wordt voor hen *de facto* uitgesloten. Men verliest uit het oog dat een op zich niet onfaire maatregel in de praktijk een genderneutraliteitstest niet doorstaat. Een ander dossier waar we mee bezig zijn is dat van de alleenstaande mama's, wiens risico op armoede veel hoger dan gemiddeld is. Voor hen bouwen we een pakket beleidsalternatieven uit met onder meer betere kinderbeijlages, prioritaire toewijzing van sociale woningen en de verbetering van de werking van de Dienst Alimentatievorderingen."

Quota, ze werken

Ik pols naar de soms betwiste relevantie van feminisme in het eenentwintigste-eeuwse België. Men is weliswaar verontwaardigd over de soms flagrant foute manier waarop vrouwen worden behandeld (wanneer de hashtag #wijoverdrijven niet furore maakt, of de politie aankondigt dat partnergeweld voortaan geen prioriteit meer is), maar even snel gaat de storm schijnbaar weer liggen. De consensus lijkt te leven dat het feminisme toch vooral iets is van een generatie of drie geleden. De Meyer beaamt: "Er is nog geen maatschappelijke aanvaarding van de gelijkwaardigheid der geslachten. Zo heeft mijn eigen kleinzoon bijvoorbeeld na zes maanden in de kleuterklas al een uitgesproken voorkeur voor films met auto's omdat die voor jongens zijn. Ook zie ik dat mannen hun vader- of ouderschapsverlof niet steeds opnemen omdat hun werkomgeving hen daarin afremt."

Over moeder- en ouderschapsverlof gaan we nog even door. "Na een bevalling zijn moeders daarentegen verplicht minimaal negen weken moederschapsrust op te nemen, zelfs als ze dat zelf niet zouden willen. Het kan anders, bijvoorbeeld in de Scandinavische landen, waar een vrijere taakverdeling binnen gezinnen veel geaccepteerder is, omdat de wetgever dat heeft mogelijk gemaakt. Een gezin krijgt een (relatief grote) hoeveelheid ouderschapsverlof, vrij te verdelen onder beide ouders. Vaders krijgen de kans om volop papa te zijn én tegelijk werkt men de loonkloof weg."

Verandering kan dus de vorm aannemen van een harmonieus samenspel tussen wetgevend initiatief en de wil om zelf onze denkbeelden bij te stellen. "Absoluut. Scandinavische vrouwenorganisaties begrijpen niet waarom wij denken dat de herintrede van vrouwen of mannen in de arbeidsmarkt na een lange afwezigheid moeilijk zou verlopen. Daar is het evident dat de werkgevers er mee voor zorgen dat dat lukt. Het gaat dus echt over een mentaliteitswijziging, over ruimte en tijd geven aan vrije keuzes en over het waarderen van zorgopdrachten. Werkgevers hebben daar overigens belang bij, als je de statistieken van depressies en burn-outs bekijkt. Wetenschappelijk onderzoek ondersteunt bovendien de complementariteit van mannen en vrouwen op de werkvloer en in hogere functies."

Het is aan de wetgever om zo'n systeem mee mogelijk te maken, desnoods met quota. "De kritische grens van vrouwen in een organisatie ligt rond 33%. Ik weet waarover ik spreek. Halfweg de jaren tachtig was in het parlement Leona Detiège de enige andere vrouw in de spa-fractie. Ze is vaak voor mij in de bres gesprongen wanneer mannen met veel poeha reageerden op wat ik zei. Naarmate het halfroond vervrouwelijkte, kantelde de sfeer, omdat we met meer waren om vanuit vrouwelijke hoek aan politiek te doen."

De Vrouwenraad is grote voorstander van quota, die op dit moment bestaan in de wetgevende vergaderingen en in de raden van bestuur van bedrijven. "Het is eenvoudig: verplichte quota werpen vruchten af. Vrijwillige afspraken met sectoren draaien daarentegen vaak op niets uit. Quota zijn nodig tot we gelijkheid bereiken, of minstens een kritiek kantelpunt. Op uitvoerend niveau zijn er geen quota, en kijk wat er gebeurde bij de samenstelling van de federale regering vorig jaar — een schande."

Het laatste rapport van CEDAW over België bevestigt overigens dat er nog te weinig vrouwen in het openbaar leven en in het bedrijfsleven zitten. Er zit misschien iets in om quota ook in diverse andere gebieden op te leggen? "Wie weet, inderdaad," besluit De Meyer, "al spelen opvoeding en beeldvorming ook een belangrijke rol. Ieder van ons kan zich hierin voor zichzelf engageren. Meisjes én jongens moeten van jongs af aan meekrijgen dat zij niet in een rolpatroon hoeven te vervallen. Wat zou er normaler zijn dan dat alle structuren en instellingen een reflectie zijn van onze maatschappij? Daarnaast moeten we blijven streven."

² VN Comité ter bestrijding van vrouwendiscriminatie, CEDAW/C/BEL/CO/7, 7 november 2014.